

ARKEOL. OS. 230 / 13.9.2007

M

Nousiainen, Mäeksmäki

14.6. – 19.6.2007

Koeojien ja -kuoppien kaivaminen
ja havaintoja niistä

Laatinut Nousiaisten kunnan toimeksiannosta
Turun maakuntamuseon valvonnassa
Esa Laukkanen

Tiivistelmä

Nousiaisten Pappilan rekisterikylässä sijaitsevalta Mä(e)ksmäki-nimiseltä maastonkohdalta tunnetaan muinaisjäännös tai muinaisjäännösryhmä, joka ainakin osaksi ajoittuu rautakauteen. (Sijainti; p = 6732 980, i = 3233 668, z = 25; peruskarttalehti 1044 08 KOLJOLA.) Tältä Mäeksmäeltä on todettu rautakautiselle kalmistolle luonteenomaisia hautaantimisiä ja viitteitä mahdollisesta asuinpaikasta. Mäeksmäellä sijaitsee koulu, jota paikkakunnalla nimitetään Kirkonpiirin kouluksi; nimitys Mä(e)ksmäki ei ole kovinkaan yleisesti käytetty. Suunnitteilla olleen Kirkonpiirin koulun laajennuksen vuoksi tuli kysymykseen rakennettavien kohtien tutkiminen koeojin ja -kuopin koulurakennuksen lisäksi ja putkilinjojen paikan ja ulos aiotun laatoituksen ja erillisten portaiden kohdalla. Koekaivauksella pyrittiin selvittämään, olisiko mäellä jäljellä muinaisjäännöstä sellaisella kohdalla, joka tulisi rikotuksi tai peitetyksi rakennustöissä.

Kirkonpiirin koulun piha on paljolti sora- ja ruohokenttänä; se on mäellä, jolla rinteet ovat osaksi verraten jyrkkiä. Korkeuseroja on tasoitettu paikoin täytemaakerroksilla. Sora- ja täytemaakerrosten puhkaisemisessa auttoi kenttätutkimuksen aikana kaivinkone. Koeojien ja -kuoppien kaivamiseen käytettiin kolme ja puoli työpäivää ajalla 14., 15., 18. ja 19.6.2007; tätä kenttätöitä valvoi tutkija Heljä Brusila Turun maakuntamuseolta, kenttätöissä oli Nousiaisten kunnan tilauksesta tämän kirjoittaja sekä urakoitsija käyttämässä kaivinkonetta.

Koeojia ja -kuoppia kaivettiin 28, ne olivat tavallisimmin hieman kaivinkoneen kauhaa leveämpiä ja noin 1–3 metrin pituisia. Tavallisimmin niissä tuli vastaan joko täytemaata tai luonnollisia maakerroksia, joissa oli verraten vähän moderneja löytöjä. Yhdessä kohdassa oli palaneita luun siruja kerroksessa, jossa muutoin oli runsaasti mm. tiilen paloja (oja 21). Yhdestä muutamien maakivien tai kallionnökkien väliin lapiolla kaivamastani kuopasta löytyi noin 25 cm:n syvyydestä useita saviastian paloja läheltä toisiaan (kuoppa 28).

Ainoa tässä kenttätöissä ilmennyt viite mahdollisesta vielä osittain ehjänä säilyneestä muinaisjäännöksestä oli juuri kuopan 28 keramiikkalöytö. Se löytyi melkoisen tumman maakerroksen yläpinnan tuntumasta; otin siltä kohdalta pienen maanäytteen, mutta en kaivanut syvemmälle, vaan peitin kuopan samoin kuin muutkin kaivetut koeojat ja -kuopat. Kuoppa 28 tuli kohdalle, johon alun perin oli suunniteltu pihan ylätasanteelta polkupyörätelineitten luokse vievät portaat. Nämä portaat sijoitettaneen toiseen kohtaan.

Kello 29.8.2007

Löytöjä ei luovutettu tallenteen.

Tutkimuskohde

Nousiaisten Kirkonpiirin koulu on mäellä, jolla sijaitsee muinaisjäännösrekisterissä numerolla 538 01 0002 ja nimellä Mäeksmäki oleva muinaisjäännös tai muinaisjäännösryhmä. Tämän Mäeksmäen esinelöytöjä on ajoitettu vanhemmalta roomalaisajalta (Kr.s./50–200 jKr.) viikinkiajalle (800–1050); osa näistä löydöistä lienee rikkoutuneista polttohaudoista esiin tulleita hauta-antimia, osa taas saattaa olla asuinpaikalle jääneitä löytöjä; Mäeksmäellä saattaa olla muinaisjäännösryhmä, johon kuuluu sekä kalmiston että asuinpaikan jäännöksiä.

Mäeksmäeltä oli vuonna 1879 havaittu rautakauden aseita ja koruja, kun oli kaivettu koulun kivijalkaan kiviä. Myöhemmin 1950-luvulla uutta koulua Mäeksmäelle rakennettaessa oli jälleen tullut esille muinaislöytöjä, kun siellä maata oli siirretty uusien perustusten asettamisen vuoksi. Vanha koulurakennus on ollut ehkä 1950-luvulla rakennetun koulun itäseinän kohdalla tai siitä hieman itään pihalle päin, päätellen Nousiaisten vuoden 1958 inventointikertomukseen kopioidusta vuoden 1926 kartasta. Tämän karttakopion osoittamia rakennusten paikkoja on vaikeata sijoittaa muille kartoille, tarkkojen kiintopisteiden puuttuessa.

Mäeksmäen alueella on tutkittu Kaarlo Katiskosken johdolla vuonna 1983 koekaivauksella 66 m²:n ala tielinjalla, jolle oli suunniteltu tehtävän koululle johtava yhdystie. Vuonna 1989 on Olli Soininen johtanut Mäeksmäellä koekaivausta, jonka aikana siellä oli kaivettu 19,5 m²:n laajuinen koetaso, kaksi 5 m² laajaa koeojaa ja koekuoppia, syynä niihin oli ollut koululle silloin suunniteltu uudisrakennustyö. Olli Soininen on myös tehnyt Mäeksmäellä seurantatutkimuksen pintamaan koneellisen poistamisen aikana, sekin oli vuonna 1989. Aivan viimeisimpien vuosien tutkimuksista Mäeksmäen alueella ei käytettävissäni ole tietoa tätä kirjoittaessani; siellä kuitenkin tietääkseni piti jokin aika sitten tehdä koekuoppia pyörätielle varatulla linjalla. Mainittakoon vielä, että Mäeksmäen lähellä sijaitsevilla vainioilla ovat Aino Nissinaho ja Hannu Poutiainen toimittaneet vuonna 1985 pintapöiminnan. (Pääkohtia Mäeksmäkeen liittyvistä tiedoista on lueteltuna laatimassani Nousiaisten inventointikertomuksessa vuodelta 2003 sivuilla 39, 40, 260 ja 271.)

Mäeksmäki sijaitsee lähellä Nousiaisten kirkkoa Hirvijoen varrella, Mäeksmäellä on koulun rakennukset ja niihin liittyvät piha-alueet. Mäeksmäellä on siellä täällä kalliopaljastumia, ne eivät ole kovin laajoja eivätkä kohoa korkealle nykyisestä maan pinnasta, kuitenkin kallio on matalana harjanteena tai kallioleikkauksena näkyvissä useissa kohdin. Koulun rakennusten lähimmässä ympäristössä on mm. omakotitalojen pihvoja ja viljelysvainioita.

Tutkimuksen työmenetelmät

Koeojien ja -ruutujen kaivaminen tapahtui pääosin kaivinkoneella, jossa oli sileä kauha. Aina missä maakerroksissa näytti olevan syytä tarkempaan tutkimiseen, viilsin niitä lapion terällä tai lastalla, kunnes selvisi, oliko asianmukaista jatkaa kaivamista koneella. Kaivuukohdista oli pyrkimys saada esille luonnolliset maakerrokset. Näkyviin tuli paikoin peruskallion enemmän tai vähemmän tasaista pintaa. Yhden koekuopan kaivoin alusta alkaen lapiolla. Kaivannot peitettiin sitä mukaa, kuin ne oli tehty. Paikansin niiden sijainnin yleiskarttaa varten yleensä mittanauhalla mittaamalla, joitakin löydöttömiä kuoppia olen sijoittanut kartalle myös askelmitalla ja silmätarkalla.

Löydökset ja havainnot

Mäen laella olevan koulun pihan ja siitä kaakkoon olevan erillisen pyörätelineille varatun tasanteen välillä on kaistale ruohikkoista rinnettä, jolla kasvaa pieniä puita. Tein lapiolla noin 50 X 50 cm laajan **koekuopan n:o 28** tämän rinteeseen osan puoliväliin. Tälle koekuopalle valitsemani kohta oli muutamien maakivien tai kallionnokkien välissä siten, että kaivinkoneen kauha ei olisi siinä kohdassa ehkä vaikeuksitta päässyt kääntyilemään. Koekuopasta n:o 28 tuli esille **koristelemattomia keramiikan paloja, mahdollisesti ne ovat osoitus osittain ehjästä muinaisjännöksestä**. Keramiikan joukossa oli kaksi saviastian reunapalaa, joissa astian suu oli selvästi kaarrettu ulospäin. Saviaineksen joukossa näytti olevan karkeata kivirouhetta sekoitteena. Näitä keramiikanpaloja näytti tulevan tämän kuopan länsikulman tienoilta, 25 cm:n syvyydeltä maanpinnasta lukien, sillä tasolla ylempi kuohkea harmahtava maakerros näytti vaihtuvan alempana olevaan tummempaan. Otin pienen määrän tätä tummempaa maata näytteeksi, muutoin en syventänyt tätä kuoppaa enää keramiikan löytökohdalta, vaan täytin sen, jätin neljän pakastepussin muovit kuopan pohjalle osoittamaan, mihin asti kuoppaa oli kaivettu. Mittasin tämän kuopan etelänurkan sijainnin suhteessa kahteen lähimpään lyhtypylvääseen ja lipputankoon. Kuopan etelänurkka oli 6,98 metriä ainoastaan lyhtypylväästä, joka näkyy tähän liitetyssä asemapiirroksessa pyörätasanteen laidalla; sama kuopan nurkka oli 14,80 metriä seuraavasta idempänä olevasta lyhtypylväästä ja 8,9 metriä pihalla olevasta lipputangosta, nekin näkyvät asemapiirroksessa.

Koejassa n:o 21 oli 127–152 cm syvällä noin 25 cm paksu melko tumma tiivis hiekkakerros, Siitä poimin seitsemän pientä palaneen luun sirua. Samassa kerroksessa, varsinkin sen pohjaosissa oli myös runsaasti mm. tiilen paloja. **Päätelin tämän kerroksen saattaneen syntyä siten, että koulun aiemmissa rakennustöissä siihen kohtaan olisi sekoittunut muun aineksen joukkoon myös muinaisjännöksestä irrotettua ainesta.** Tätä ojaa ei syvennetty kaivinkoneella enää noin 127 cm:n syvyyden saavuttamisen jälkeen; kaivoin lapiolla pienen syvennyksen siitä tasosta noin 25 cm alemmaksi, selvittääkseni, kuinka paksu yllä mainittu tumma mm. luun siruja sisältänyt hiekkakerros oli, ja sitten kaivoin vielä lastalla 20 cm syvemmälle sorakerrokseen, joka näytti puhtaalta ottamatta lukuun sen ylintä osaa, joka oli päällimmäisen tumman hiekan vaikutuksesta saanut harmahtavaa väriä. (Tallennettavien luun sirujen määrää en koettanut rajoittaa, vaan tarkoitukseni oli ottaa talteen kaikki ne, mitkä havaitsin siitä vähäisestä maamäärästä, jonka kerroksesta kävin läpi.)

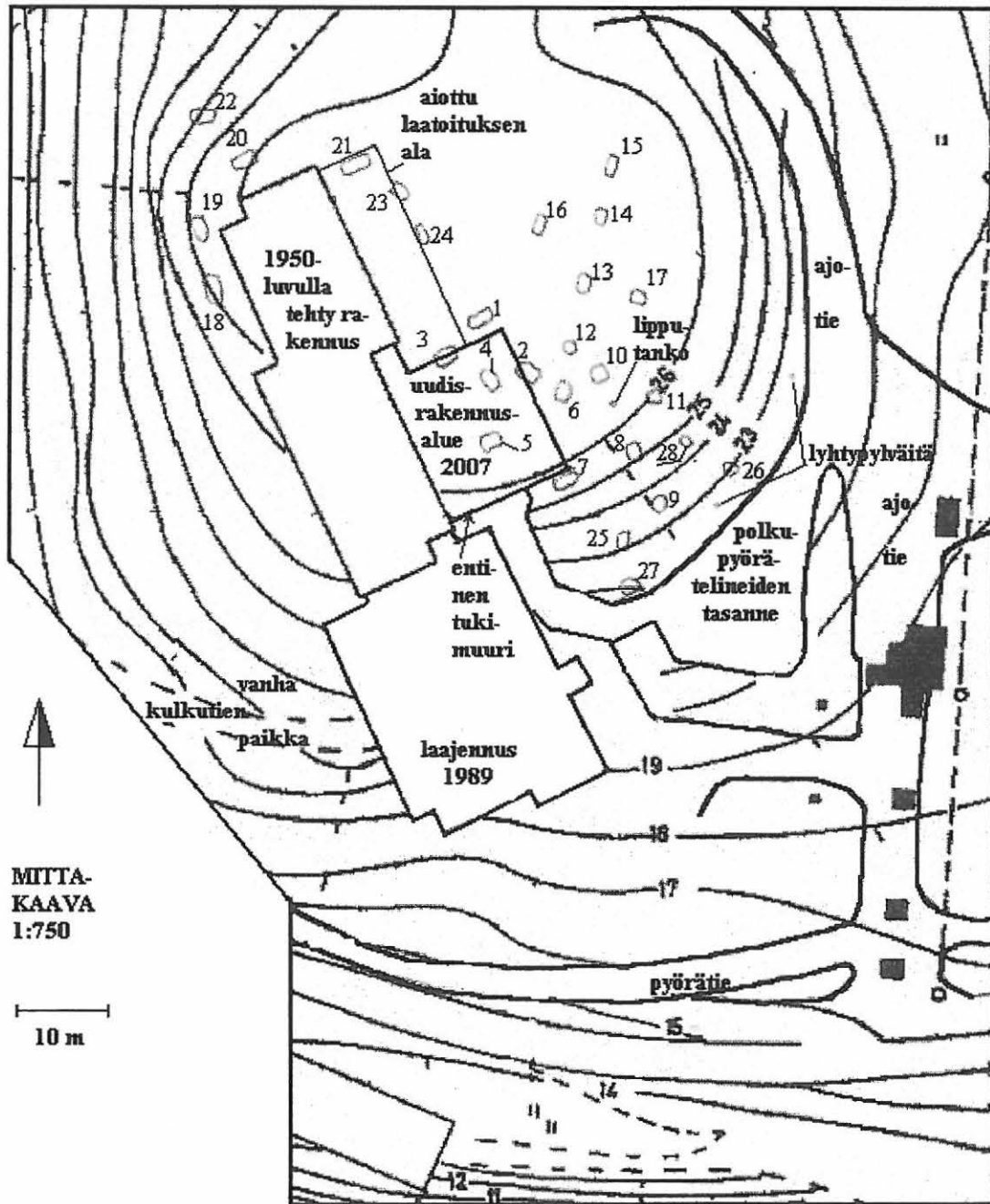
Muut rautakauteen liitettävät havainnot koeojista rajoittuivat **kahteen palaneen luun siruun** (ojista n:o 6 ja 18). Ne (myös) ovat ehkä tulleet löytökohdilleen liikuteltaessa maata rakennustöissä.

Moderneja löytöjä koeojista tuli vastaan kautta linjan melkoisen vähän. Tämän tutkimuksen löydöksille ja valokuville tarkoitetuista sijoittamispaikoista ei minulla ole vielä tietoa tätä kirjoittaessani.

Mäen laella monissa koeojissa noin 20–30 m:n läpimittaisella alueella (ojat 1–2, 6–7, 10, 12, 17 ja 24) erottui nyrkin kokoisia ja osaksi hieman suurempia kiviä vaihtelevan tiheänä kerroksena. Tarkastelin sitä useassa kohdassa huolellisesti mm. saadakseni selville, olisiko sen yhteydessä palaneita luun siruja – niitä löytyi tämän kivikerroksen piiristä vain yksi ojasta 6. Tämä kivikerros ei vaikuttanut sisältävän mitenkään runsaasti hiiltä. Otaksun, että tämä oli **luonnollista kivikkoa**, joka on ehkä syntynyt meren joskus huuhtoessa hienompaa ainesta mäen laelta ja siten saaden aikaan moreenin alun perin sekalaisesta aineksestä kivikerroksen. Maa-aines tämän kivikerroksen kivien välissä vaihteli, sikäli kuin saatoin erottaa, hieman väriltään harmaan sävyissä; pidän luultavimpana, että värjäytyminen olisi tulosta jostakin pihamaalle kulkeutuneesta liasta tai hienojakoisesta maa-aineksesta.

Nousiaisissa 26.6.2007

Esa Laukkanen
Esa Laukkanen



Kaivantojen 1-28 sijainti. Pohjakarttana M. Hakkaraisen piirtämä vuoden 1983 kaivausten yleiskartta.

Vanhin koulurakennus ja sen aikainen ulkorakennus ovat ehkä sijainneet ainakin osaksi nykyisellä pihamaalla, hieman itään 1950-luvulla rakennetusta osasta. Vuoden 1983 kaivausalueet erottuvat mustalla merkittyinä ajotielinjalla. Vuoden 1989 tutkimusaloja ei ole merkitty. Portaiden ja sade- ja jätevesiviemäreitten suunnitelmien mukaisia paikkoja ei ole merkitty tähän.

Liite: muistiinmerkitöjä koeojista ja -kuopista

1:

Laajuus maan pinnassa 2 X 3 m; suurin syvyys 1,0 m.

Kerroksena noin 10–30 cm:n syvyydessä harmahtavaa maata, jonka joukossa runsaasti 10–25 cm:n läpimittaisia kiviä.

2:

Laajuus maan pinnassa 1,8 X 2,5 m; suurin syvyys 1,0 m.

Noin 20 cm:n syvyydessä ja syvemmällä alkoi samanlainen pienehköjen kivien kerros kuin edellisessäkin kuopassa, kiviä ehkä oli tässä vähän harvemmassa. Maa näitten kivien välissä oli tummanpuhuvaa. Sen värjäytymisen oli ehkä aiheuttanut pihan likamaa; kuitenkin kuopasta en havainnut juuri muita nykyajan löytöjä kuin hieman tiilen siruja. Keltainen puhtaan moreenin näköinen kerros oli vain 30 cm:n syvyydessä.

3:

Laajuus maan pinnassa 1,6 X 2,9 m; suurin syvyys 1,0 m.

Suurehkoja irtokiviä; kuopan itä- ja länsilaidalla oli kallio melkoisen ylhäällä, niitten välissä olevaa halkeamaa oli mahdollista kaivaa syvemmälle. Päälimmäisen 20–30 cm paksun kerroksen alla oli kerros, jossa oli ehkä rakentamisen yhteydessä liikuteltua maata.

4:

Laajuus maan pinnassa 1,6 X 2,5 m; suurin syvyys 0,15 m.

Tasaista kallion pintaa jo 15 cm:n syvyydessä. Hiekkakerros päällä puhtaan näköistä muutoin, mutta siinä esim. kattotiilen paloja.

5:

Laajuus maan pinnassa 1,6 X 2,8 m; suurin syvyys 0,5 m.

Itälaidalla kalliota, länsilaidalla oli harmaan muovisen sadevesiputken yläpinta noin 40 cm:n syvyydessä. Putkea peittävässä kellertävässä hiekassa oli jonkin verran kiviä ja rakennusjätettä.

6:

Laajuus maan pinnassa 1,5 X 2,5 m; suurin syvyys 1,1 m.

Länsilaidalla kallio oli noin 90 cm:n syvyydessä. Maan pinnasta 33 cm:n syvyyteen täytemaata. Siitä seuraava alempi kerros oli kivistä tummaväristä maata; tämä kerros näytti olevan paksuimmillaan koeojan luoteislaidalla, missä sen paksuus oli noin 30 cm:n luokkaa, mutta ojan etelälaidalla sitä en erottanut. Kaivoin tätä kerrosta kokeeksi lapiolla ja lastalla palaneen luun sirun tultua siitä, mutta tässä tarkemmassa havainnoinnissa en havainnut muuta muinaisjäänökseen viittaavaa. Puhtaan näköistä kellertävää moreenia oli 53–110 cm:n syvyydessä. (valokuva)

7:

Laajuus maan pinnassa 1,6 X 2,9 m; suurin syvyys 1,45 m.

Kerroksia: 0–40 cm: hiekka ja savi; 40–70 cm harmahtava hiekkakerros; 70–100 cm, tummavärinen kerros, joukossa kiviä. Moreenia syvemmällä.

8:

Laajuus maan pinnassa 1,2 X 1,9 m; suurin syvyys 0,9 m.

Kerroksia: 0–60 cm: tumma multa, kiviä siinä harvassa. 60–90 cm: soraa ja kellertävää hienompaa ainesta.

9:

Laajuus maan pinnassa epämääräinen, kallio tuli vastaan jo 5–10 cm:n syvyydessä.

10:

Laajuus maan pinnassa 1,1 X 2,5 m; suurin syvyys 0,8 m.

Kivikerros, jossa 10–50 cm:n läpimittaisia kiviä hyvin tiheässä, melko lähellä maan pintaa. Kivien välissä olleesta tummanharmaasta maasta en havainnut minkään ajan löytöjä. Syvimmällä moreenia, jossa hienoin aines kellertävää.

11:

Laajuus maan pinnassa 1,3 X 1,6 m; suurin syvyys 1,9 m. Maan pinnasta 40 cm:n syvyyteen oli vaaleata soraa ja hiekkaa; siitä 63 cm:n syvyyteen oli tummaksi värjäytyntä kerrosta, jonka alapuolella moreenia, jossa hienoin aines kellertävää.

12:

Laajuus maan pinnassa 1,1 X 1,9 m; suurin syvyys 0,7 m.

Tässä pintakerroksen alla oli 40–45 cm syvällä tummaksi värjäytynyt kerros, jossa oli melkoisesti kiviä, väri vaikutti vaaleammalta kuin edellisessä (n:o 11:ssä) erottunut. Alimpana oli moreenia, jossa hienoin aines kellertävää.

13:

Laajuus maan pinnassa 1,1 X 2 m; suurin syvyys 0,2 m.
Noin 20 cm puhtaan näköistä moreenia ja hiekkaa kallion päällä.

14:

Laajuus maan pinnassa 1 X 2 m; suurin syvyys 0,15 m.
Ohuen moreenin alla savi, jonka alla kallio 15 cm syvällä.

15:

Laajuus maan pinnassa 1 X 2 m; suurin syvyys 0,4 m.
Noin kymmenen senttimetrin syvyydestä oli sekoittuneita maakerroksia, joissa oli lahoamatonta puuta, nokea, tiilen paloja; paljon kiviä, joista osa särmikkäitä, ehkä rikki ammuttuja; silmäkkeinä sinertävää savea ja puhdasta hiekkaa. Kallion nokkia oli jo noin 20 cm:n syvyydessä.

16:

Laajuus maan pinnassa 1 X 2 m; suurin syvyys 0,7 m.
Päällimmäisenä noin 12 cm paksu harmaa hiekkakerros, sen alla noin 10 cm paksu tummempi kerros, sitten moreenia, jossa hienoin aines kellertävää.

17:

Laajuus maan pinnassa 1 X 2 m; suurin syvyys 0,6 m.
Kerroksia: 0–25 cm: harmaata hiekkaa, 25–50 cm, tummempi kerros, jossa kohtalaisesti kiviä; 50–60 cm: kellertävää hiekkaa, savea tai silttiä. Länsilaidalla kallionokka vain noin 20 cm:n syvyydessä.

18:

Laajuus maan pinnassa 1,1 X 2,4 m; suurin syvyys 1,85 m.
Kerroksia: 0–20: soraa päällä hiekkaa alla; 20–50 cm: tiiviinpuoleinen harmaa täytemaakerros; 50–70 cm: puhdasta hiekkaa; 70–185 cm: täytemaata, syvimpänä runsaasti kiviä. Tästä täytemaakerroksesta poimin palaneen luun sirun. Tarkastelussa ei tullut esille muuta muinaisjäänökseen viittaavaa. Noin 185 cm:n syvyyteen tehty kapea syvin pisto osui kallioon tai isoon kiveen. Juuri sen kivipinnan rajassa oli kellertävää maata ohuena kerroksena.

19:

Laajuus maan pinnassa 1 X 2 m; suurin syvyys 2,3 m.
Päällimmäisenä savea, sen alla 20–40 cm:n syvyydessä alkoi täytteeksi ajettu hiekka, jonka joukossa kohtalaisesti kiviä. Noin 2,3 m:n syvyydessä tuli vastaan jyrkästi kalteva iso kivipinta.

20:

Laajuus maan pinnassa 1,4 X 3,5 m; suurin syvyys 2,75 m.
Pinnassa 15 cm soraa, jonka alla vaihtelevan paksuinen hiekkakerros louhitun kivikon päällä. Noin 2,7 m:n syvyydessä näytti tulevan vastaan moreenia.

21:

Laajuus maan pinnassa 1,4 X 2 m; suurin syvyys 1,65 m.
Kerroksia: 0–20 cm: sora; 20–23 cm: savi; 23–30 hiekka; 30–127 lohkotun näköistä kivikkoa; 127–152 cm: melkoisen tumma tiivis hiekkakerros, jossa vain vähän kiviä, mutta runsaasti tiilimurskaa, fajanssin ja lasin paloja, naula, palaneen luun siruja; 152–165: sorakerros, jonka ylin osa oli saanut harmahtavaa väriä ehkä yläpuolisesta kerroksesta, alemman osan väri oli vaaleampi. Sorakerroksen ylimmässä osassa oli hieman mukulakiviä. Tämän kuopan kaivamista koneella ei jatkettu enää 127 cm syvemmälle, siitä syvemmälle kaivoin lapiolla noin 152 cm:n syvyyteen ja siitä lastalla vielä noin 20 cm syvemmällä, ja kaikkein syvin kohta tuli soran alla olleeseen karkeaan hiekkaan. Kuoppaa täytettäessä asetin pakastepussin muovin syvimmän koepiston reunalle 127 cm:n syvyyteen. Muovin tasolta sen vierestä tallensin maanäytteen tummasta hiekasta. (valokuva)

22:

Laajuus maan pinnassa muistinvaraisen arvioni mukaan 1 X 3 metriä, suurin syvyys 0,7 m.
Tässä oli noin 50 cm paksun multakerroksen alla puhtaan näköistä hiekkaa. Kuoppa oli aivan louhitusta kivistä rakennetun täytemaaterassin alapuolella sen vierellä.

23:

Laajuus maan pinnassa 0,9 X 2,1 m; suurin syvyys 1,1 m.
Kerroksia: 0–15 cm: sora; 15–23 cm: kellertävä hiekka, 23–49 harmaa hiekka; 49–60 cm: tumma tiivis kerros, joka syvemmällä kivistä; 60– cm: puhdas hiekka, jonka alla noin 1,1 metriä syvällä peruskalliota vasten ruskehtava ohut sorakerros.

24:

Laajuus maan pinnassa 1,1 X 2 m; suurin syvyys 1,1 m.
Kerroksia: 0–20 cm: harmaa sora; 20–27 cm: tummanharmaa hiekka; 27–30 cm: keltainen hiekka; 30–40 cm: harmaa hiekka ja sora; 40–53 karkeahko keltainen puhtaan näköinen hiekka; 53–80 cm: tiivis hiekka–multakerros, jossa mukulakivikkoa, jonka kivet tavallisesti 10–30 cm:n läpimittaisia; 80–95 cm: soraa ja ruskehtavaa hienompaa ainesta, 95–110 vaaleata soraa. Kallio oli 110 cm:n syvyydessä.

25:

Laajuus maan pinnassa 0,9 x 1,3 m; suurin syvyys 1,1 m.

Kerroksia: 0–40 cm: multa, vähän kiviä siinä; 40–65: tumma hiekka, jonka joukossa ehkä multaakin, melkoisen paljon mukulakiviä; 65–n. 75 cm: moreenia, jossa hienoin aines kellertävää. Peruskallio 70–110 cm:n syvyydessä.

26:

Laajuus maan pinnassa 0,8 X 0,9 m; suurin syvyys 0,9 m.

Kerroksia: 0–40 cm: hiekka, jonka joukossa paljon kiviä, ne yleensä läpimitaltaan 3–20 cm; 40–64 cm: harmaa hiekka; 64–88 cm: puhdas sora.

27:

Laajuus maan pinnassa 1 X 1,5 m; suurin syvyys 1,0 m.

Kerroksia: 0–30 cm: harmaa hiekka, 30 –100 cm, harmaa sora, jonka seassa pyöristyneitä kiviä, ne läpimitaltaan tavallisesti 5–20 cm.

28:

Laajuus maan pinnassa 0,5 X 0,5 m; suurin syvyys 0,25 m. Maa kuohkeaa, jonkin verran nyrkin kokoisia kiviä oli ainakin 0 –25 cm:n syvyydessä (arviolta noin 20–30 kiveä). Noin 25 cm:n syvyydestä löytyi saviastian paloja, joiden joukossa oli kaksi reunapalaa. Niitten löytökohdalla päällimmäisen maakerroksen alla näytti olevan sitä tummempi kerros tai tummempi maapilkku kuitenkin. En kaivanut siitä syvemmälle, niin ettei selvinnyt, kuinka laaja syvemmällä oleva tummempi kerros olisi. Otin niiltä kohdilta pienen maanäytteen. (Näytteenottoa näkyy valokuvassa kuopan taaemmassa oikeassa kulmassa.) Peittäessäni asetin kuopan pohjan koko alalle pakastepussien muovia.

Tästä koekuopasta noin 4 metriä itään on avokallion nokkaa, toinen avokallion nokka on kuopan eteläpuolella noin 2,5 metrin päässä; aivan kuopan lähellä noin metrin säteellä siitä on pintaturpeen yläpuolella viisi pientä kiven lakea tai kallion nokkaa.

Liite 2: luettelo tutkimuksessa kuvattujen negatiivien aiheista

14.6. Tutkimusalue ennen tutkimuksia.

14.6. Koeoja 6:n seinämää

18.6. Koeoja 21:n kaivuussyvyys

19.6. Koekuoppa 28 idästä kuvattuna.